

ИЗДАТЕЛ

НАУЧНО СПИСАНИЕ ЗА КНИГАТА

година VI

2004 / брой 3

В броя :

- "ИСТОРИЯ" ОТ НИКОЛА ВАПЦАРОВ ● СЛЕД ПРЕМИЕРАТА НА "КОГАТО ГРЪМ УДАРИ, КАК ЕХОТО ЗАГЛЪХВА" КРИТИКАТА ОТРИЧА ЯВОРОВАТА ПИЕСА ● ПОСМЪРТНИЯТ ЗАВЕТ НА Н. ХАЙТОВ Е ДА СЕ НАМЕРИ ГРОБА НА ЛЕВСКИ
- 120 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО НА ДИМО КЪОРЧЕВ ● В ПЛОВДИВ Е ПРОВЕДЕН ПЪРВИЯТ СЪБОР НА КНИЖАРИТЕ У НАС

ДИРЕКТОР*доц. д-р ик.н. Стоян Денчев***РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ****Главен редактор***доц. д-р Лъчезар Георгиев***Зам.-главен редактор***доц. д-р Петър Парижков***Отговорен секретар***доц. д-р Стефан Коларов**проф. дин Андрей Пантев**проф. дфн Ани Гергова**акад. Антон Дончев**проф. дфн Анчо Калоянов**доц. д-р Атанас Дерменджиев**доц. д-р Багрелия Борисова**Данчо Панайотов**проф. дфн Димитър Кенанов**проф. дфн Иван Харалампиев**Игор Чипев**Любомир Левчев**доц. д-р Мария Младенова**инж. Петър Кънев***Технически редактор***Райна Карабоева***Коректор***Цветанка Рашкова***Графичен дизайн***Стефан Василев*

5000 Велико Търново

ул. „Теодосий Търновски“ № 2,

ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

1784 София

бул. „Цариградско шосе“ № 119

Специализирано висше училище по
библиотекознание и информационни технологии**ИЗДАТЕЛ****НАУЧНО СПИСАНИЕ ЗА КНИГАТА**

ГОДИНА VI, № 3, 2004

ВЕЛИКОТЪРНОВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

„СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“

СПЕЦИАЛИЗИРАНО ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ

ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ И ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

Съдържание

АНТОЛОГИЯ „ИЗДАТЕЛ“	2
<i>Интервю с доц. д-р Атанас Дерменджиев</i>	
Нужно е образование, съобразено	
с времето, в което живеем	3
<i>Доц. д-р Стефан Коларов</i>	
Драматургът, Лора, Александър Паскалев	
и „Когато гръм удари, как ехото заглъхва“	
90 години от смъртта на П. К. Яворов	6
<i>Доц. д-р Петър Парижков</i>	
„За повдиганието и напредъка	
на книжарската търговия“	24
<i>Доц. д-р Стефан Коларов</i>	
Безпощадна полемика и страстно родолюбие	28
<i>Доц. д-р Лъчезар Георгиев</i>	
Личност и интелект със значим принос	
в литературната периодика	
120 години от рождението на Димо Кьорчев	39
<i>Жоржета Назърска</i>	
Клубът на българските писателки и професионалното	
утвърждаване на женския книжовен	
труд 1930 – 1946	48
<i>Ас. Светла Шапкалова</i>	
Библията – книга на книгите	53
<i>Докторант Марина Маринова</i>	
Медиатекстът като индикация на културата	57
<i>Сред книгите</i>	
Откровения с мъдра тъга и земна обич	62

АНТОЛОГИЯ „ИЗДАТЕЛ“

НИКОЛА ВАПЦАРОВ
(1909 – 1942)

Велик поет и общественик, Вапцаров с новаторство претворява образа на обикновения работник, който воюва за справедливо бъдеще, и загива в името на това бъдеще, разстрелян като антифашист.

История

Какво ще ни дадеш, историйо,
от пожелателите си страници? –
Ний бяхме неизвестни хора
от фабрики и канцеларии,
ний бяхме селяни, които
миришеха на лук и вкиснало,
и под мустаците увиснали
живота псувахме сърдито.

Ще бъдеш ли поне признателна,
че те нахранихме с събития
и те напоихме богато
с кръвта на хиляди убити.

Ще хванеш контурите само,
а вътре, знам, ще бъде празно
и няма никой да разказва
за простата човешка грама.

Поетите ще се улисан
във темпове и във агитки
и нашта мъка ненаписана
сама в пространството ще скита.

Живот ли бе – да го опишеш?
Живот ли бе – да го разровиш?
Разровиш ли го – ще мирише
и ще горчи като отрова.

По синорите сме се раждали,
на завет някъде до тръните,
а майките лежали влажни
и гризли сухите си бърни.

Като мухи сме мрели есен,
жените вили по задушница,
изкарвали плача на песен,
но само бурена ги слушал.

Онез, които сме оставали,
се потехме и под езика,
работехме къде що хванем,
работехме като добитък.

Мъдруваха бащите в къщи:
"Така било е и ще бъде..."
А ние плюехме намръщено
на оглупялата им мъдрост

Зарязвахме софрите троснато
и търтвахме навън, където
една надежда ни докосваше
със нещо хубаво и светло.

О, как сме чакали напрегнато
в задръстените кафенета!
И късно през нощта си легахме
с последните комюникета.

О, как се люшкахме в надеждите!...
А тегнеше небето ниско,
свистеше въздуха нажежен...
Не мога повече! Не искам!

Но в многотомните писания,
под буквите и реговете
ще вика нашето страдание
и ще се зъби неприветно –
защото би ни безпощадно
живота с тежките си лапи
направо по устата гладни,
затуй езика ни е грапав.

И стиховете, дето пишем,
когато краднем от съня си,
парфюмен аромат не дишат,
а са навъсени и къси.

За мъката – не щем награди,
не ще дотегнем и с клишета
на томовете ти грамади,
натрупани през вековете.

Но разкажи със гуми прости
на тях – на бъдещите хора,
които ще поемат поста ни,
че ние храбро сме се борили.

НУЖНО Е ОБРАЗОВАНИЕ, СЪОБРАЗЕНО С ВРЕМЕТО, В КОЕТО ЖИВЕЕМ

С доц. г-р Атанас Дерменджиев, зам.-ректор по научноизследователската и издателската дейност на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“,
разговаря докторант Марина Маринова

Доц. д-р Атанас Дерменджиев е специалист по регионална и политическа география, конкретните му научни интереси са насочени към геополитическите процеси в Европа и на Балканския полуостров. В биографията му като преподавател присъстват лекционни курсове във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, РУ „Ангел Кънчев“, Педагогически факултет на Университета в Гранада – Испания. Доц. д-р Ат. Дерменджиев е рецензент на „География на България за 10 клас на СОУ“ и „География на производството и обслужващата сфера“ (университетски учебник). Редакционната му дейност е свързана със сп. „Архив за поселищни проучвания“, „Трудове на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ – книга „География“, сб. „Промените в България, Европа и света и тяхното отражение в училищния курс по география“, сб. „50 години Географски институт при БАН“, сб. „Социална и културна география“, сп. „Издател“. Негови монографии и научни изследвания са: „География на енергетиката в Румъния“ (1996), „Териториална организация на топливно-енергийния комплекс в Румъния“ (1994), „География на селищата в Хасковска област“. – В: География на България. Енциклопедия (2002), Географски анализи (2004).

Марина Маринова: След промените в Закона за висшето образование от 4 юни т.г. какво се промени във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“?

Атанас Дерменджиев: След промените от 4 юни може да се каже, че ние бяхме длъжни да приведем в съответния вид правилника за устройството, дейността, управлението и финансирането на

Ректорът проф. д-р Ив. Харалампиев открива новата учебна година

въпреки всички слухове, нямаме проблеми. Недоразуменията явно идват оттам, че след промените в Закона за висшето образование, Националната агенция по оценяване и акредитация трябва да промени своя правилник, защото акредитацията няма да бъде извършвана вече по специалности, а по направления. От началото на 2005 година агенцията ще приеме своя нов правилник, а това ще доведе до нови изисквания и ние също ще трябва да променим необходимата документация. Но това забавяне очевидно не важи само за нас и не означава, че има проблем.

М.М.: По време на последната кандидат-студентска кампания университетът привлече рекорден в историята си брой кандидати. Можем ли да дефинираме този факт като "успех" и на какво се дължи той според Вас?

А.Д.: Да, категорично това беше една изключително успешна кампания на Великотърновския университет. Добрите резултати се дължат на сполучливата реклама. Освен това – колкото и парадоксално да звучи, и на отрицателната реклама: говорейки за нещо, ти го популяризираш. Но ние имаме своето място като висше учебно заведение и антикампаниите не могат да променят факта, че имаме огромен брой кандидат-студенти.

М.М.: Във времето, в което живеем – на глобализация и информационни технологии, наблюдава ли се "отлив" на интереса към изучаване на хуманитарни науки?

А.Д.: Според мен – да, има такава тенденция, но се наблюдава и нещо друго: броят на желаещите да учат в хуманитарни специалности намалява, но качеството им се увеличава. Досега бройките бяха много и желанието да бъдат запълнени водеше до това много хора, които не желаят да се занимават с хуманитаристика, да се подготвят като специалисти именно в тази област. Попълването на местата с компетентни кандидати, които искат да учат определена специалност, е положително явление. Но определено, времето, в което живеем оказва своето влияние и това е естествено – голям е интересът към новата специалност *компютърни науки*, както и към всички специалности от Стопански факултет – интересът към *икономическите науки* не намалява, освен това в последните 4-5 години *психологията* е в челната тройка на желаните специалности.

М.М.: Демографският срив в България е факт; очаквате ли спад на интереса към университетското образование в близките години? Вие бихте ли си позволили да прогнозируете?

А.Д.: Не очаквам спад в интереса към висшето образование. Не смятам, че ще има спад и на интереса към Великотърновския университет. Освен това в следващите години неминуемо ще се намали броят на висшите училища в България. Не съм отрицателно настроен към това, че у нас има твърде много висши училища – в края на краищата, всички ние сме свързани с *пазара* и място на него ще има този, който притежава сили да оцелее.

М.М.: Готов ли е Великотърновският университет – като кадри и база, да се включи в рамките на обединена Европа след 2007-а година?

А.Д.: Университетът има много кадри, щатните преподаватели са около 900 души, но естествено разчитаме и на хонорувани специалисти особено за магистърските програми. Но категорично, можем да разчитаме, че и за в бъдеще нашият университет ще продължава да подготвя качествени специалисти, които да отговарят на новите социални условия.

М.М.: Като отчетем първо историческото място, с какво Великотърновският университет би допринесъл за опазване на националната идентичност във времето на космополитизъм?

А.Д.: Смятам, че е необходимо да се съобразим с някои съществени факти. Трябва да се запази класическият вид на университета, имам предвид да се съхранят като традиция и фактор в обучението най-утвърдените факултети – *Исторически* и *Филологически*. Те най-пълноценно са свързани с историята на града. Но е изключително важно и магистърските програми да бъдат мобилни и адаптационни съобразно новите изисквания и времето, в което живеем. Редно е да се обърне сериозно внимание на обучението в интердисциплинарни магистърски програми, включващи философия, икономика, география, политика и т.н. За първа година започна да функционира магистърска програма по геополитика – включва множество дисциплини: история, география, политика... И традиционните специалности са много важни, и новите програми също; наложително в случая е да се запази балансът и студентите да останат доволни от това, което им се предлага.

М.М.: Като преподавател на какво залагате в работата си, за да постигнете диалог със студентите?

А.Д.: Интересно е да се спомене това, че съществува една програма за развитие на критическото мислене чрез четене и писане. Тя се осъществява в повече от 30 страни в цял свят, включително и в България. Това е програма за обучение на преподаватели, към която са се присъединили и специалисти от нашия университет. Аз също съм преминал това обучение – в същността си то представлява набор от стратегии за преподавателска работа, обръща се внимание на т.нар. "*мозъчни атаки*", акцентира се върху това, което "*зная*", което "*искам да науча*" и "*научих*". Смятам, че тази програма предоставя интересни и актуални стратегии, които добавят творчески момент към преподавателската работа.

М.М.: Вашето пожелание към читателите!

А.Д.: Пожелавам на всички студенти да останат завинаги студенти по дух, на колегите преподаватели – също!

Вълнуващи мигове преди началото на учебната 2004/2005 г.

ДРАМАТУРГЪТ, ЛОРА, АЛЕКСАНДЪР ПАСКАЛЕВ И „КОГАТО ГРЪМ УДАРИ, КАК ЕХОТО ЗАГЛЪХВА“

90 ГОДИНИ ОТ СМЪРТТА НА П. К. ЯВОРОВ

Доц. г-р Стефан Коларов

4.

След заминаването на Лора за Париж Яворов е изцяло погълнат от работата в театъра и окончателното завършване на новата драма, чието заглавие още не е уточнено окончателно. За амбицията на автора можем да съдим от писмо до д-р Кръстьо Кръстев (14 март 1912 г.), където ясно са формулирани неговото виждане и желанието да постигне напредък в произведението, което създава: “За мене тя е експеримент в техниката, в занаята на драмата, който трябва да се овладее. Аз искам да бъда и в него тъй сигурен, както се чувствавам в поетическия занаят. По-късно, може би, ще се опитам да ги обединя. Сега ми е необходимо да стоя по-далече от стиха и по-близо до прозата – макар че прозата дори в драмата може да бъде поетична, каквато е прозата на всички големи майстори от Софокла до Шекспира и Чехова.” По-нататък не без полемична нотка е отбелязано: “И аз съвсем не мисля да е недостатък поетичната атмосфера в някои сцени на първата ми драма. Христофоров е един неизживян в творчеството поет, един мечтател в действителността, която ненавижда мечтата и поезията. Но Боян допусна една основна грешка: той покрива образа на Христофоров с моята личност. Действително аз излязох от едно лично преживяване и при разработката на сюжета в началния гласък образът на Христофоров не можеше да не получи някои черти от самия мене. Но в своето развитие той отива по своята собствена логическа линия. Затова

аз преживях трагедията, а той се самоубива. Аз усещам днес миналото страдание само като една спазма на сърцето, миналите си блуждения като една бездна, от която излязох за нов живот. Христофоров е твърде много затворен и ...аз го погребях, заедно с онзи човек, който погребях у себе си. Сега съм друг, силен, готов за борба, за да покажа, че мога нещо. Въпреки съмненията на мнозина...”

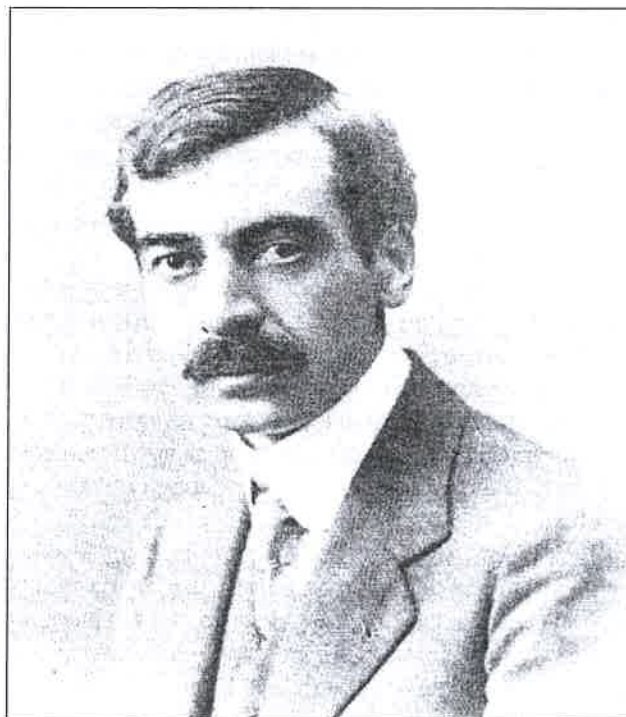
Това е важна изповед на твореца през човека, който не само е авторитет за него, но благодарение на чиято помощ, той постига триумфалното си развитие. Впечатляват както точния анализ на “В полите на Витоша” и главния герой, така също и решимостта, с която Яворов иска да продължи напред. Навлязъл в зрялата житейска възраст в разцвета на силите си, той иска да покаже всичко най-хубаво, което носи у себе си и специално неразкритите още свои качества на драматург. Това е направило силно впечатление на Владимир Василев, който също в писмо до д-р Кр. Кръстев му съобщава: “Срещнах се во София со някои членове на Якобинския клуб, от които нищо не разбрах. Какво асла искаш да разбера например от Яворова, когато шумът около “Полите” го е направил сомнамбул, който вече нищо не вижда и от нищо друго не се интересува, освен от миналите си и бъдещи драми, драми, драми...”

Изразеното мнение от Владимир Василев е не случайно, а заслужава внимание и от литературно-историческо гледище. Ранните си стъпки младият тогава

критик прави в сп. "Мисъл", но то вече не съществува, а кръгът фактически се е разпаднал. Владимир Василев (1883 – 1963) е почти връстник с Боян Пенев (1882 – 1927) и двамата известно време са били състуденти по славянска филология. Бащата на Василев обаче го принуждава да завърши право и той става съдия в Радомир, Плевен, Пловдив, след което се установява в София. Но съхранява литературните си интереси, доразвива ги и се налага като водеща фигура след като основава сп. "Златорог", започнало да излиза от 1920 г. Неколкократно е бил директор на Народния театър. Затова той поддържа трайна връзка с Боян Пенев и следи дебатите около първата Яворова драма. Дружба го свързва с поета от времето, когато е сътрудник на сп. "Мисъл", и тя продължава до неговия гибелен край. Избран като редовен доцент през 1912 г., Боян Пенев заминава на специализация в Мюнхен и Берлин, където проучва влиянието на немската литература върху славянските литератури. Затова съдията с литературни амбиции, които по-късно ще осъществи, му пише: "Най-много клюкарствувахме со Яворова. Разправите за неговата пиеса са го докарвали во една постоянна авторска екзалтация – готов е да завре вдън земя всеки, който го погледне на криво, макар до вчера да го е считал за господ, и наопаки – да въздига во гений, всеки, който му каже наздраве за Полите на Витоша. Сега написал нова драма "Под стария дъб" в две части: едната "Когато гръм удари", драма в три действия, която ще се представя, другата "Как ехото заглъхва" драматически разказ-епилог. Во връзка со нея ми приказва такива (обща) работи за революцията, която ще направят, така се самозабравя и жестикулира, че ме накара остро и со ирония да го озъптявам. Огънят раздухват хората на новия му щаб – Тихов, Арнаудов, Кремен и прочия. И тримата ще те разсипват на пух и прах... (8 април 1912 г.)"

Състоянието на Яворов, характеристиката на неговото поведение, описани от Владимир Василев, допълват щрихите на богатия му творчески образ и затова имат значима стойност. Личи и позицията на критика, който явно споделя оценките на Боян Пенев. Индиректно се долавя и още нещо: едва съзряващото желание да се създаде нов "кръг" около ново издание. Това подсказва и иронията, изразена в друго писмо между двамата критици.

Малко по-късно, когато се появява съобщението за планирания нов литературен сборник, пак Владимир

Снимка с посвещение: "На моята Лора".
Яворов, 2 септ. 911

Василев пише този път до Боян Пенев, който още е в чужбина: "Чакай! Прозри вдъхновението на Станчева и отгадай заглавието му! Но съмнявам се дали и тогава би го отгадал, затова ще ти го кажа: чуй – да... не на смях: "Витоша"! Ако не по друг (начин), поне със заглавието Яворов, ще успее да увековечи драмата си. Ако има улица, бирария, кебапчийници, бозаджийница и шантан "Витоша", защо да няма един литературен сборник!..."

Това отново подчертава ситуацията около "В полите на Витоша" и нейния автор – дори част от тези, които са уважавали неговата поезия, трудно го възприемат като драматург. Приятелството в литературната не винаги е еднозначно. Към критическите оценки винаги е необходимо да се подхожда внимателно, защото в тях има и силна доза субективизъм, лично пристрастие, дори лека или по-силна ревност или даже завист. В нашенските нрави това е често явление и може да се каже, че Яворов понася и силни несправедливи удари не само от бездарни клеветници, но и от авторитетни писатели и критици, за което вече стана дума, или тепърва предстоят нови отрицания, атаки,

клевети. Освен че не винаги е невинен, именитият творец е и доста предизвикателен, язвителен, склонен към ехидни подмятания, шеги или притворство. Той не се бои да воюва и когато е редактор, и като артистически секретар на Народния театър, когато трябва да рецензира и докладва новопостъпили пиеси. Това е основна част от неговата работа и тя му донася изключително много главоболия.

Търпението на неговите опоненти е изчерпано, когато през пролетта на 1912 г. е включена в репертоара драмата “Когато гръм удари”. Процедурата е спазена, след като са получени рецензиите на Иван Д. Шишманов и д-р Михаил Тихов. Оценката на авторитетния литературовед има важно значение за артистическия комитет: “Яворов и във втората си драма показва, че не обича баналното. Той има жив усет за ефектното. Композицията му е стегната, сгъстена...” Бележките му не променят основното мнение. Д-р Тихов твърдо стои зад автора, както и в рецензията си за първата му пиеса: “С тази драма г. Яворов доказва за втори път, че пътят към новата драма у нас за сега сякаш той е призван да посочва и води... По своя строеж, развитие и изпълнение, особено тази му работа остава образцова за нашата литература...” В протоколите от заседанията може да се проследи пътят към сцената: определен е хонорарът: “На г. П. К. Яворов за приетата с протокол № 24 от 31 март т.г. негова пиеса “Когато гръм удари”, драма в 3 действия за ½ кола всичко 350 лева.” Малко по-късно е докладван репертоарът през следващия сезон 1912/1913. Между новите български пиеси са включени “Първите” от П. Ю. Тодоров и “Когато гръм удари” на Яворов, а сред преводните личат “Хамлет” от Шекспир, “Коварство и любов” от Шилер, “Три сестри” от Чехов, “Призраци” от Ибсен... Ще продължат да се играят три Вазови пиеси: “Борислав”, “Под игото”, “Казаларската царица”, “Иванко” от Друмев, “В полите на Витоша” на Яворов и др. Доверието на издателя също продължава да окуражава автора и не закъснява сключването на договор за издаване на новото произведение:

“П. К. Яворов и Ал. Паскалев, представляващ командитното дружество Ал. Паскалев и С-ие се съгласихме за издаването на новата драма на П. К. Яворов “Под стария дъб” (I. “Когато гръм удари...” и II. “Как ехото заглъхва...”)

1. Изданието ще се печата в 3100 (три хиляди и сто) екз.

2. Хартията и формата ще бъдат като тия на “В полите на Витоша”.

3. Книгата ще се пусне в продажба най-късно през месец октомври 1912 год.

4. Книгата ще има цена 2 (два) лева и П. К. Яворов не бива да я направи по-голяма от 8 (осем) коли.

5. П. К. Яворов ще вземе от книгата за себе си 100 (сто) екз. безплатно.

6. Хонорарът е 900 (деветстотин) лева, които Ал. Паскалев ще изплати П. К. Яворову на три пъти в полици по 300 (триста) лв., с падежи 4 (четири) месеца, 7 (седем) месеца и 10 (десет) месеца от деня на излязването от печат на книгата.

7. П. К. Яворов не може да препечатва или да дава за препечатване било изцяло, било отчасти книгата си “Под стария дъб”, додето това първо издание не се изчерпи окончателно.

8. Тоя договор се отнася само за първото издание на “Под стария дъб”...”

Споразуменията между Яворов и неговия издател ясно показват, че приятелските чувства не са пречили на деловитостта и спазването на етичните норми. Макар че в някои от късните спомени отделни съвременници се опитват да представят Паскалев като човек, който е имал по-голяма полза от изданията на известните ни творци, отколкото те, включително и по повод на Яворов, трябва да обърнем внимание на тогавашните, а и на много от днешните условия, когато издаването на български автори, и въобще издателската дейност, са носели големи материални рискове. И когато издава първата пиеса, и сега при подготовката на втората и нейното предстоящо публикуване, Паскалев оказва материална подкрепа на автора, но особено ценна е моралната подкрепа. Да обърнем отново внимание на тиража – три хиляди екземпляра, днес никой не издава пиеси в такъв тираж. А Яворов е силно атакуван в оня момент, защитници и опоненти образуват два силни лагера, които без съмнение са повлияли на публиката.

Поредицата от “театралните” скандали започва още през януари, когато програмираното представление на драмата “Боян магесникът” от Христов се играе пред неколцина зрители. Гневният автор отправя писмено обвинение към управата на Народния театър като пише на Яворов: “Чувствам се много огорчен от снощния вид на театра. Като си спомниш, че Ивановски може

да турне 12 дни между третото-четвъртото представление на Бояна и 16 – между петото и шестото, ще се съгласиш и ти сам, че компрометирането на пиесата ми е съвсем изкуствено.” Буйният и невъздържан поет и драматург е пак недоволен, дори след приемането и включването на неговата драма в репертоара. И нима ще стоят със скръстени ръце авторите, чиито творби с доклад на артистическия секретар се отхвърлят. А това става постоянно – в протоколите са отбелязани неприетите ръкописи: “Иван Шишман” от Ив. Кравков, “Посилният” от А. Карима, “Размирно време” от Ив. К. Фичев, “Семето поникна” от Богомил Кимрянов, “Йуда” от Бекри Ганим (К. Мутафов), “Живот за живот” от подпоручик Ц. Ботев, “Един живот” от К. И. Рилски, “Без слънце” от Св. Камбуров, “Дългът и престъплението” от З. Йончев и др.

Отмъщението на Ана Карима е до болка познато и елементарно – под псевдонима А. Самуров тя публикува рецензия за “В полите на Витоша” в сп. “Българска сбирка”, г. XIX, кн. 5, като я отрича изцяло и за да унижи автора, сравнява творбата му с драмата на Я. Узунов “Добри хайдутин” от 1880 г. Изненадващ ход и за самия Яворов взема недоволството на Цанко Церковски. Докато с Карима има стари дразги, то с поета от Бяла Черква той има дружески отношения. Церковски, който е имал девет деца, не е скривал материалните си притеснения, разчитал е на драмата си, която “чака” ред от четири години, и затова с пощенска карта от 5 февруари пита какво е положението с предложената от него пиеса: “Каквото и да стане с “Луди-млади” съобща, че знаеш какво са те за мен и моята съдба...” Своевременно Григор Чешмеджиев публикува в три броя на в. “Камбана” статията си “Нашият театър”, като във всяка част са поставени различни проблеми: около въпроса за избор на пиеси, около въпроса за автономността му, театрални рецензенти, съвети, избор на пиеси. Директорът на Народния театър Ив. Д. Иванов отговаря на нападките с писмо до в. “Ден”, но Чешмеджиев засилва атаката. Предизвиква анкета около случая с писателя Добри Немиров и неговите взаимоотношения с артистическия секретар Яворов, така също публикува в “Камбана” нови статии: “Фаворизмът в театъра” и “Комедия в театралното управление”. Именно това не пропуска Цанко Церковски и се отзовава в същия вестник с публикацията “По фаворизма в Народния театър”, в която пита: “Как може да се обясни факта, че новата пиеса

на г. секретаря Яворов, която още не беше написана, когато моята беше приета, днес се разучава от артистите в Народния театър, а моята да лежи в чекмеджето на някой рецензент непогледната?” Причината, според пренебрегнатия автор, се криела, в това че в дружески разговор с Яворов той му посочил слабостите на “В полите на Витоша”. На 21 април той изпраща телеграма до министъра на Народното просвещение С. С. Бобчев и иска от него да се прекрати “оная недостойна игра, която се играе от девет месеца вече с моята пиеса “Луди-млади”.

Въпреки тези усилия на непризнатия драматург, артистическият комитет и рецензентите отхвърлят пиесата му и той през лятото от Бяла черква с истинска ярост праща писмо на Яворов: “Тейо, проклетите да стевие всички там в Народния театър!...”

В разгара на тази “бясна атака”, както я нарича Яворов, на която той отговаря със статиите “Големите въпроси” и “За да не остана дължен”, се примесва още една клевета. Печалното е, че тя е дело на Антон Страшимиров. В редактираното от него сп. “Наш живот” той пише, че младият писател Ст. Г. Иванов, автор на драмата “Майка” е бил ограбен от виден български писател – Яворов. Тази долнопробна инсинуация засяга дълбоко честолубието на популярния и обичан творец и той дава Страшимиров под съд като в тъжбата си пише: “Моля почитаемия съд да наложи на обвиняемия прилично наказание (по чл. 236, п. 5, от Н.З.) за обида и клевета чрез печата и да му възложи всичките разноски по делото. Аз не съм извършил приписването ми позорно деяние и не съм заслужил обидите, които ми се хвърлят...” Тъжба до мировия съдия в София срещу Ст. Г. Иванов, чиновник в Главната дирекция на пощите и телеграфите и автор на защитаваната от Страшимиров пиеса, допълва това повече комично събитие, в което обаче има доста силен горчив привкус. За неговия край съобщава в. “Народ” (г. I, бр. 185) на 19 юни: “Делото Страшимиров – Яворов днес се разгледа в Окръжния съд. Страшимиров заявява, че писаното в неговото сп. “Нов живот”, не се отнася до Яворов, а се отнася за съвсем друго лице. След една такава категорична декларация, съдът постанови да се прекрати делото.”

Допускал ли е тогава авторът на “Когато гръм удари, как ехото заглъхва”, че тепърва му предстои голямата битка с Темида и нейните представители и